

SHAXSIYLASHTIRILGAN TA'LIM VA TA'LIMDA SHAXSIY YONDASHUVNING PEDAGOGIK MOHIYATI

Muminova Dilshodaxon Abduvaxitovna

O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi dotsenti,

filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

e-mail: dilshodamuminova110@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada ingliz tilini o'qitishda shaxsiy ta'lim dasturlarini tanlashda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanish masalasi hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash, ta'lim resurslarini moslashtirish, ta'lim jarayonini monitoring qilish, motivatsiyani rag'batlantirish va o'qituvchining metodik faoliyatini qo'llab-quvvatlash jarayonlarida sun'iy intellekt tizimlarining roli yoritildi.

Kalit so'zlar: *shaxsiylashtirilgan ta'lim, zamonaviy yondashuvlar, ta'lim konsepsiyasi, sun'iy intellekt.*

ABSTRACT

The article discusses the use of artificial intelligence systems in the selection of individual educational programs in English language teaching, as well as the role of artificial intelligence systems in identifying individual characteristics of students, adapting educational resources, monitoring the educational process, stimulating motivation, and supporting the teacher's methodological activities.

Keywords: *personalized education, modern approaches, educational concept, artificial intelligence.*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchi shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning individual xususiyatlari, qiziqishlari, bilim darajasi va o'zlashtirish sur'atini hisobga olish zarurati shaxsiylashtirilgan ta'lim konsepsiyasining paydo bo'lishiga olib keldi. Ushbu yondashuv ta'limni o'quvchi ehtiyojlariga moslashtirishni nazarda tutadi, shuningdek o'quvchi faolligi, motivatsiyasi va mustaqil fikrlashini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogik adabiyotlarda shaxsiylashtirilgan ta'lim tushunchasi individual va differensial ta'lim tushunchalari bilan chambarchas bog'liq holda izohlanadi. Individual ta'lim o'quvchining shaxsiy imkoniyatlari va qobiliyatlarini hisobga olishga qaratilgan bo'lsa, differensial ta'lim o'quvchilarni ma'lum guruhlariga

ajratgan holda ta'lim berishni nazarda tutadi. Shaxsiylashtirilgan ta'lim esa ushbu yondashuvlardan farqli ravishda har bir o'quvchi uchun alohida ta'lim yo'nalishini shakllantirishga intiladi. Shu bilan birga, u o'quvchining qiziqishlari, qobiliyatlari va o'zlashtirish sur'atini doimiy monitoring qilish va natijaga moslashuvchan yondashuvni ta'minlaydi¹.

Shaxsiylashtirilgan ta'limning asosiy maqsadi o'quvchining ta'lim jarayonidagi faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish, o'z bilimini baholash va nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Bunda o'quvchi ta'lim jarayonining markazida bo'ladi, pedagog esa yo'naltiruvchi va maslahat beruvchi rolini bajaradi. Shu bilan birga, shaxsiylashtirilgan yondashuv o'quvchining motivatsiyasini oshiradi, chunki har bir topshiriq va mashq uning bilim darajasiga va qiziqishiga mos keladi. Bu esa o'z navbatida ta'limning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Chet tillarini, xususan, ingliz tilini o'qitish jarayonida shaxsiylashtirilgan ta'limning ahamiyati yanada ortadi. Ingliz tilini o'rganayotgan har bir o'quvchining tilni o'zlashtirish tezligi, talaffuz qobiliyati, so'z boyligi va kommunikativ ko'nikmalari turlicha bo'ladi. An'anaviy darslar odatda bitta standart dastur asosida olib boriladi, bu esa o'quvchilarning individual ehtiyojlarini to'liq qondira olmaydi. Shu bois, shaxsiy ta'lim dasturlari o'quvchilarni darajalari, qiziqishlari va zaif tomonlariga moslashgan holda ta'lim berishga imkon yaratadi. Masalan, bir o'quvchining so'z boyligi yaxshi, lekin talaffuzi sust bo'lsa, unga talaffuzni takomillashtirishga yo'naltirilgan mashqlar berilishi mumkin. Shu bilan birga, boshqalar uchun grammatika yoki listening ko'nikmalarini kuchaytirishga qaratilgan individual dastur ishlab chiqiladi².

Shaxsiylashtirilgan ta'lim kontsepsiyasining dolzarbligi nafaqat o'quvchilarning individual rivojlanishida, balki ularning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqish va motivatsiyasini oshirishda ham namoyon bo'ladi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchi o'z ehtiyojlari va qobiliyatlariga moslashtirilgan topshiriqlarni bajarishda ko'proq muvaffaqiyatga erishadi va o'zini bilimli, samarali his qiladi. Shu bilan birga, o'quvchi markazli yondashuv pedagogga ham dars jarayonini samarali rejalashtirish, o'quvchilarning zaif tomonlarini aniqlash va ularga yordam berish imkonini beradi.

Zamonaviy pedagogik adabiyotlarda shaxsiylashtirilgan ta'limning texnologik qo'llanilishi ham alohida o'rganilgan. Raqamli va sun'iy intellektga asoslangan

¹ Richards, J.C., & Rodgers, T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 2024.

² Brown, H.D. *Principles of Language Learning and Teaching*. 6th edition. Pearson, 2020.

platformalar yordamida o'quvchilarning bilim darajasi avtomatik ravishda tahlil qilinadi, ularning xatolari aniqlanadi va individual mashqlar dasturga asoslangan holda tanlanadi. Shu orqali o'qituvchi o'quvchilarning rivojlanishini doimiy nazorat qilishi va ta'lim samaradorligini oshirishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, shaxsiylashtirilgan ta'lim konsepsiyasi ingliz tilini o'qitishda nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. U o'quvchilarning individual imkoniyatlarini inobatga olgan holda, ta'lim jarayonini optimallashtirishga, motivatsiyani oshirishga va til ko'nikmalarini samarali shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt tizimlaridan foydalangan holda shaxsiy ta'lim dasturlarini avtomatlashtirish, monitoring qilish va moslashtirish imkoniyati pedagogik amaliyotda inqilobiy yangilik bo'lib hisoblanadi.

Shaxsiy yondashuvning ingliz tilini o'qitishdagi ahamiyati zamonaviy pedagogikaning eng muhim masalalaridan biridir. Har bir o'quvchining til o'rganish jarayoni individual xususiyatlarga ega bo'lib, ular orasida bilim darajasi, so'z boyligi, talaffuz sifati, grammatika qobiliyati, shuningdek, o'zlashtirish sur'ati va motivatsiya kabi omillar mavjud. An'anaviy ta'lim usullari odatda barcha o'quvchilarni bir xil standart dastur bo'yicha o'qitishga qaratilgan, bu esa o'quvchilarning individual ehtiyojlarini to'liq qondira olmaydi. Shu sababli shaxsiy yondashuv pedagogga o'quvchilarni alohida ko'rib, har birining qobiliyatlariga moslashtirilgan metod va mashqlarni tanlash imkonini beradi.

Shaxsiy yondashuvning asosiy afzalliklaridan biri — o'quvchining tilni o'zlashtirish sur'atini maksimal darajada oshirishdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchiga moslashtirilgan mashqlar va topshiriqlar uning faolligini oshiradi, o'z-o'zini baholash va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, bir o'quvchining talaffuz bilan bog'liq qiyinchiliklari bo'lsa, unga talaffuzni takomillashtirishga yo'naltirilgan individual mashqlar berish mumkin³. Boshqa o'quvchi esa reading yoki listening bo'yicha zaif bo'lsa, unga shu sohalarga qaratilgan mashqlar ishlab chiqiladi. Shu tariqa, har bir o'quvchi o'zining zaif va kuchli tomonlariga qarab moslashtirilgan ta'lim oladi, bu esa natijaviylikni sezilarli darajada oshiradi.

Shaxsiy yondashuv, shuningdek, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchi o'z ehtiyojlariga moslashtirilgan mashqlarni bajarishda ko'proq qiziqish bildiradi, darsga faol ishtirok etadi va o'zini bilimli, samarali his qiladi. Motivatsiyaning oshishi o'quvchi uchun tilni o'rganishda doimiy va mustahkam natijalarga erishishga yordam beradi, chunki u faqat bilim olishga emas, balki o'zini rivojlantirishga ham yo'naltiriladi.

³ Tomlinson, B. *Developing Materials for Language Teaching*. Bloomsbury, 2024.

Shaxsiy yondashuvning yana bir muhim jihati – pedagogning ishini samarali tashkil etishga yordam berishidir. Individual yondashuv yordamida o‘qituvchi o‘quvchilarning zaif tomonlarini aniqlash, har birining qaysi ko‘nikmalarini rivojlantirishga e‘tibor qaratish, va shuningdek, ta‘lim jarayonini optimallashtirish imkoniga ega bo‘ladi. Buning natijasida, pedagog faqat darsni o‘tkazuvchi emas, balki o‘quvchining rivojlanishiga yo‘naltirilgan maslahat beruvchi va rahbar sifatida faoliyat yuritadi⁴.

Chet tillarini o‘qitishda, xususan ingliz tilida, shaxsiy yondashuvning amaliy ahamiyati yanada oshadi. Ingliz tilini o‘rganish jarayoni ko‘plab ko‘nikmalarni o‘z ichiga oladi: listening, speaking, reading, writing, talaffuz, grammatika va so‘z boyligini rivojlantirish. Har bir o‘quvchi bu ko‘nikmalardan bir yoki bir nechta boshqalarga nisbatan tez rivojlanishi yoki zaif bo‘lishi mumkin. Shaxsiy yondashuv esa o‘quvchining qaysi sohada kuchli yoki zaif ekanligini aniqlash va unga moslashtirilgan mashqlar berish imkonini beradi. Masalan, bir guruh o‘quvchilarga o‘xshash grammatika mashqlari berish o‘rniga, har bir o‘quvchining darajasiga moslashtirilgan mashqlar ishlab chiqiladi, bu esa o‘quvchilarning bilimni tezroq va samarali rivojlantirishga yordam beradi.

Shaxsiy yondashuvni amalga oshirish jarayonida sun‘iy intellekt tizimlari muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. AI platformalari o‘quvchining darajasini tahlil qiladi, xatolarini aniqlaydi va individual mashqlarni avtomatik tanlaydi. Bu pedagogga har bir o‘quvchining rivojlanishini doimiy nazorat qilish va amaliy tavsiyalar berish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, o‘quvchilar uchun shaxsiylashtirilgan ta‘lim dasturlari ularni darsga qiziqtiradi, bilimni mustahkamlashga undaydi va ularning mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, shaxsiylashtirilgan ta‘lim tushunchasi va ta‘limda shaxsiy yondashuvning pedagogik mohiyati ingliz tilini o‘qitish jarayonida o‘quvchilarni markazga qo‘yish, ularning individual xususiyatlarini hisobga olish va ta‘limning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Shu bois, ushbu konsepsiyani amaliyotga joriy etish va uni sun‘iy intellekt tizimlari bilan integratsiya qilish bugungi kunda pedagogik tadqiqotlarning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston — innovatsion va raqamli ta‘lim yo‘lida. Toshkent: O‘zbekiston, 2021.

⁴ Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L.B. *Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education*. Pearson, 2025.

2. Richards, J.C., & Rodgers, T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
3. Brown, H.D. Principles of Language Learning and Teaching. 6th edition. Pearson, 2020.
4. Nation, I.S.P., & Macalister, J. Language Curriculum Design. Routledge, 2023.
5. Woolf, B.P. Building Intelligent Interactive Tutors. Morgan Kaufmann, 2023.
6. Roll, I., & Wylie, R. "Evolution and Revolution in Artificial Intelligence in Education." International Journal of Artificial Intelligence in Education, 2025.